

CHRYSIDIDAE ZŁOTOLITKI

Józef Banaszak

*Instytut Biologii i Ochrony Środowiska Akademii Bydgoskiej
im. Kazimierza Wielkiego,
ul. K. Chodkiewicza 30, 85-064 Bydgoszcz
e-mail: lednica@ab-byd.edu.pl*

Złotolitki są słabo zbadaną grupą owadów pod względem występowania w Polsce. Po pierwsze, większość dotychczasowych danych pochodzi z prac starszych, o historycznym niemalże znaczeniu, bo z przełomu XIX i XX wieku. Po drugie, większość doniesień to przyczynki z obserwacji czynionych przy okazji badań nad innymi żądłówkami, zwłaszcza pszczołami. Po II wojnie światowej można wymienić zupełnie pojedyncze prace, które są oparte na większym materiale, np. prace Kowalczyka (1988, 1990, 1991a, b) dotyczące Łodzi i okolic, Świętokrzyskiego Parku Narodowego, Puszczy Augustowskiej, oraz Banaszaka i Kochanowskiego (1994) z Zachodniej Wielkopolski, Skibińskiej (1982) dotyczące Warszawy i Mazowsza, Celarego (1998a) z Babiej Góry, Wiśniowskiego (2000) z Bieszczadów. Po trzecie, nasza wiedza o znajomości rozmieszczenia złotolitek w poszczególnych częściach kraju jest bardzo zróżnicowana. Nie można też wykluczyć pomyłek w oznaczeniu gatunków przez poszczególnych autorów notatek faunistycznych.

Wszystko to sprawia, że dziś jest niezmiernie trudno szacować zmiany fauny złotolitek i kategoryzować skalę zagrożeń gatunków. Jakkolwiek trud ten podjęto, to z zastrzeżeniem o niedoskonałości wykonanego zadania. W ocenie zagrożeń, poza rozsiadaniem gatunków i czasem ich odłowu, uwzględniano również sytuację w Niemczech, gdzie lista gatunków uznanych za rzadkie i zagrożone jest bardzo długa (Jedicke 1997). Jednak dalsze badania terenowe mogą zweryfikować przeprowadzoną tu kategoryzację zagrożeń złotolitek.

Ogółem z Polski wymienia się dziś 71 gatunków (Banaszak 1980, Celary 1997, 1998b). Taksonomię przyjęto według Kimsey i Boharta (1990). Wątpliwości budzi jednak zsynonimizowanie przez tych autorów *Chrysis purpurata* i *Ch. iris*, które w niniejszej pracy potraktowano, zgodnie z dotychczasowymi poglądami, jako odrębne gatunki, tj. *Euchroeus purpuratus* i *Chrysis iris*. Na poniższej czerwonej liście umieszczono 52 gatunki. Z tej liczby 6 gatunków oceniono jako zagrożone wymarciem, zwłaszcza *Parnopes grandior* i *Spinolia unicolor*. Pozostałe cztery, tj. *Chrysis analis*, *Ch. gemari*, *Ch. pulchella* i *Ch. scutellaris* prawdopodobnie również można do tej grupy zakwalifikować. Z uwagi na brak danych w ciągu ostatniego półwiecza, za gatunek wymarły uznano *Hedychridium purpurascens*. Za narażone (VU) uznano cztery gatunki: *Hedychridium integrum*, *Holopyga fervida*, *Chrysura hirsuta* i *Chrysis variegata*. Znaczną grupę (22 gatunki) stanowią gatunki LC (Least Concern), o czym zdecydowała głównie niejasna i zła sytuacja tych owadów w otoczeniu Polski (Niemcy) oraz stosunkowo niski stopień rozpoznania ich występowania w kraju. Status słabego rozpoznania i bliżej nieokreślonego zagrożenia (DD) nadano 18 gatunkom.

Piśmiennictwo – References

- BANASZAK. J. 1980. Złotolitki *Chrysididae*. Katalog Fauny Polski. Część XXVI, 2. 3, Instytut Zoologii PAN, Warszawa.
- BANASZAK. J., KOCHANOWSKI A. 1994. Records of *Chrysididae* (*Hymenoptera*) from western Poland. Zeszyty Nauk. WSP w Bydgoszczy, Studia Przyr. 10: 7–24.
- CELARY W. 1997. *Chrysididae*. W: Wykaz zwierząt Polski (J. Razowski, red.). Tom V. Wyd. Instytutu Systematyki i Ewolucji Zwierząt PAN, s. 43–44, Kraków.

- CELARY W. 1998a. *Hymenoptera Aculeata* (excluding *Formicaidea*) of Babia Góra Mt. and adjacent area. Acta Zool. Cracov. 41: 207–225.
- CELARY W. 1998b. Nowe i rzadkie gatunki żądłówek (*Hymenoptera; Aculeata*) stwierdzone w południowej Polsce. Chrońmy Przyr. Ojcz. 64 (6): 105–110.
- JEDICKE E. (Hrsg.) 1997. Die Roten Listen: gefährdete Pflanzen, Tiere, Pflanzengesellschaften und Biotope in Bund und Landem. Verlag Eugen Ulmer, Stuttgart.
- KIMSEY L. S., BOHART R. M. 1990. The Chrysidid wasp of the world. Oxford Univ. Press, New York.
- KOWALCZYK J. K. 1988. Żądłowki (*Hymenoptera, Aculeata*) Wyżyny Łódzkiej. Część II – okolice Łodzi. Acta Univ. Łódź., Folia Zool. Anthr. 6: 57–71.
- KOWALCZYK J. K. 1990. Wybrane rodziny żądłówek (*Hymenoptera, Aculeata*) Świętokrzyskiego Parku Narodowego. Fragm. Faun. 33 (17): 285–306.
- KOWALCZYK J. K. 1991a. Materiały do znajomości żądłówek (*Hymenoptera, Aculeata*) Łodzi. Acta Univ. Łódź., Folia Zool. Anthr. 7: 67–114.
- KOWALCZYK J. K. 1991b. Materiały do znajomości żądłówek (*Hymenoptera, Aculeata*) Puszczy Augustowskiej. Acta Univ. Łódź., Folia Zool. Anthr. 7: 115–129.
- KOWALCZYK J. K. 1995. Nowe oraz interesujące gatunki *Chrysididae* (*Hymenoptera*) w środkowej Polsce. Wiad. Entomol. 14 (3): 159–164.
- SKIBIŃSKA E. 1982. *Chrysididae* (*Hymenoptera*) of Warsaw and Mazovia. Memorabilia Zool. 36: 61–72.
- WIŚNIEWSKI B. 2000. Błonkówki (*Hymenoptera*) Polskich Bieszczadów ze szczególnym uwzględnieniem Bieszczadzkiego Parku Narodowego. Monografie Bieszczadzkie 8: 145–187.

Summary

Altogether 71 species of cuckooflies are now mentioned from Poland. Of these, 52 have been included in the red list. Among them there are 6 species considered as threatened with extinction, and particularly *Parnopes grandior* and *Spinolia unicolor*. Also the remaining four, *Chrysis analis*, *Ch. germari*, *Ch. pulchella* and *Ch. scutellaris*, most probably meet the criteria qualifying for this category. *Hedychridium purpurascens* is believed extinct, as it has not been observed for the last 50 years. Four species: *Hedychridium integrum*, *Holopyga fervida*, *Chrysura hirsuta* and *Chrysis variegata* have been classified as Vulnerable (VU). The largest group of species (22) represent the category of Least Concern (LC); this assessment was based mainly on their unclear and unfavourable status in the neighbouring countries (Germany) and relatively poor knowledge of their occurrence in Poland. The status of Data Deficient (DD) was ascribed to 18 species because there is inadequate information to make a more precise assessment of risk of their extinction.

CZERWONA LISTA GATUNKÓW – RED LIST OF SPECIES

Gatunki / Species	EX	CR	EN	VU	NT	LC	DD
<i>Cleptes nitidulus</i> (FABRICIUS, 1793)	DD
<i>Cleptes semiauratus</i> (LINNAEUS, 1761)	LC	.
<i>Cleptes semicyaneus</i> TOURNIER, 1879	DD
<i>Hedychridium flavipes</i> (DAHIBOM, 1854)	DD
<i>Hedychridium femoratum</i> (DAHIBOM, 1854)	DD
<i>Hedychridium integrum</i> (DAHIBOM, 1831)	.	.	.	VU	.	.	.
<i>Hedychridium purpurascens</i> (DAHIBOM, 1854)	EX
<i>Hedychridium sculpturatum</i> (ABEILLE, 1877)	NT	.	.
<i>Hedychridium zelleri</i> (DAHIBOM, 1845)	LC	.

<i>Hedychrum chalybaeum</i> DAHIBOM, 1854	LC	.
<i>Hedychrum longicolle</i> ABEILLE, 1877	DD
<i>Hedychrum niemelai</i> LINSENMAIER, 1859	DD
<i>Holopyga chrysonota</i> (FÖRSTER, 1853)	LC	.
<i>Holopyga fervida</i> (FABRICIUS, 1781)	.	.	.	VU	.	.	.
<i>Holopyga intermedia</i> (DAHLBOM, 1845)	DD
<i>Elampus bidens</i> (FÖRSTER, 1853)	DD
<i>Omalus biaccinctus</i> BUYSSON, 1891	LC	.
<i>Philoctetes truncatus</i> (DAHLBOM, 1831)	LC	.
<i>Pseudomalus auratus</i> (LINNAEUS, 1758) (= <i>gloriosa</i> FABR.)	DD
<i>Pseudomalus pusillus</i> (FABRICIUS, 1804)	LC	.
<i>Pseudomalus violaceus</i> (SCOPOLI, 1763)	LC	.
<i>Chrysura austriaca</i> FABRICIUS, 1804	LC	.
<i>Chrysura cuprea</i> ROSSI, 1790	DD
<i>Chrysura hirsuta</i> GERSTAECKER, 1869	.	.	.	VU	.	.	.
<i>Chrysura radians</i> (HARRIS, 1776) (= <i>pustulosa</i> ABEILLE)	LC	.
<i>Chrysura simplex</i> DAHLBOM, 1854	LC	.
<i>Chrysura trimaculata</i> FOERSTER, 1853	DD
<i>Euchreus purpuratus</i> (FABRICIUS, 1787)	LC	.
<i>Chrysis analis</i> SPINOLA, 1808	.	CR?
<i>Chrysis angustula</i> SCHENCK, 1856	DD
<i>Chrysis bicolor</i> LEPELETIER, 1806	LC	.
<i>Chrysis brevitarsis</i> THOMSON, 1870	LC	.
<i>Chrysis comparata</i> LEPELETIER, 1806	DD
<i>Chrysis germari</i> WESMAEL, 1839	.	CR?
<i>Chrysis gracillima</i> FORSTER, 1853	DD
<i>Chrysis graelsii</i> GURIN, 1842 (= <i>sybarita</i> FORST.)	LC	.
<i>Chrysis inaequalis</i> DAHLBOM, 1845	LC	.
<i>Chrysis iris</i> CHRIST, 1791	LC	.
<i>Chrysis leachi</i> SHUCKARD, 1837	LC	.
<i>Chrysis lusitanica</i> (BISCHOFF, 1910) (= <i>sculpturata</i> Mocs.)	DD
<i>Chrysis mediata</i> LINSENMAIER, 1951	LC	.
<i>Chrysis pseudobrevitarsis</i> LINSENMAIER, 1951	DD
<i>Chrysis pulchella</i> SPINOLA 1808	.	CR?
<i>Chrysis ruddi</i> SHUCKARD, 1837	DD
<i>Chrysis rutilans</i> OLIVIER, 1790	LC	.
<i>Chrysis scutellaris</i> FABRICIUS, 1794	.	CR?
<i>Chrysis succincta</i> LINNAEUS, 1767	LC	.
<i>Chrysis valida</i> MOCŠÁRY, 1912	DD
<i>Chrysis variegata</i> OLIVIER, 1790 (= <i>sexdentata</i> CHRIST.)	.	.	.	VU	.	.	.
<i>Pseudospinolia neglecta</i> (SHUCKARD, 1836)	LC	.
<i>Spinolia unicolor</i> (DAHLBOM, 1831)	.	CR
<i>Parnopes grandior</i> (PALLAS, 1771)	.	CR

Łącznie/Total	52	1	6	-	4	1	22	18
----------------------	-----------	----------	----------	----------	----------	----------	-----------	-----------